

TYÖRYHMÄ: DEMOKRATIAOPPIMINEN

Puheenjohtaja Milla Kalliomaa MLL

Sihteeri Saila Tykkyläinen Kansalaisyhteiskunnan maisteriohjelma

Osallistajat: Erkki Perälä oikeusministeriön demokratiayksikkö, Laura Ahokas oikeusministeriön demokratiayksikkö, Seppo Kalliokoski Lähetysseura ja Kepa, Pia Lundblom Humak, Sari Aalto-Matturi oikeusministeriön demokratiayksikkö.

- Tarvitaan demokratiakasvatuksen maineenpalautusta, monissa paikoissa niin demokratiakasvatusta kuin politiikkaakin pidetään arveluttavana. Jo demokratiakasvatuksen nimi saattaa herättää mielikuvia 1970-luvun kouluneuvostoista.
- Demokratiakasvatukselle on kuitenkin todella tarvetta nimenomaan peruskoulussa ja aiemmin, sillä kansalaiseksi kiinnittyminen on polarisoitumassa.
- Osallistuva kansalaisuus nähdään toisaalta tärkeäksi, mutta uhkakuvat ovat vahvassa.
- Demokratiakasvatus tarkoittaa kuulemista, annetaan kaikkien sanoa sanansa, tarjotaan tietosisältöjä
- Onnistuneita vaikuttamisen kokemuksia jo lapsille päiväkodista lähtien, jotta arkikokemukset ja -vaikuttaminen tulevat konkreettiseksi.
- Järjestötoiminnan perustaidoissa on nuorilla usein puutteita.
- Ongelma on osittain opetustyyliä: kerrotaan miten lakiesitys etenee eduskunnassa eikä keskitytä niinkään siihen, miten käytännössä vaikutetaan, miten politiikka ylipäätään toimii. Kannanmuodostuksen selventäminen ja väittelytaidon harjaannuttaminen olisivat järjestelmätason tietojen opetusta tärkeämpää. Äänestyspäätöstä tehdessä ei auta että tietää kuinka lakialoite etenee.
- Monissa ympäristöissä kasvatusta on yhden asiasta innostuneen henkilön varassa, pohjaa on saatava lavennettua jotta saadaan vaikuttavuutta aikaan. Oppilaille ei tarjota valmiuksia puhua aktiivisesta kansalaisuudesta. Pelkästään käymällä läpi aineenopettajakoulutuksen ei saa riittäviä työkaluja kansalaiskasvatukseen, joten se jää oman aktiivisuuden varaan.
- Demokratiakasvatus yhteiskunnallisten tietojen, taitojen ja halujen kautta. Toimintakulttuuri on se mitä pitäisi muuttaa, käytännön kokemukset ja onnistumiset hyvin tärkeitä.
- Toimintakulttuurin muuttaminen: Koulutuksesta puuttuu sen näkyväksi tekeminen, että yhteiskunnallinen vaikuttaminen tarkoittaa valintoja.
- Lapsen oikeus osallistua itseään koskeviin asioihin - tästä pitäisi lähteä, lisätä sen painoarvoa opetussuunnitelmissa. Tätä kautta se tulee opettajakoulutukseen ja sieltä metodeihin.
- Pitkä tie perusteista vaikutuksiin. Opettajat varovat suunnattomasti minkäänlaisten puoluelinkkien tai -asenteiden esiintuomista, vaikka oppilaita nimenomaan kiinnostaa puolueisiin liittyvät asenne- ja arvostiriidat, jotka muodostavat politiikan ytimen
- Kaivataan aikuisillekin kokouskäytäntöjen hallitsemista, päiväkodista saakka voisi pitää kokouksia esim. siitä mihin mennään retkelle. Näin opittaisiin luonnollisesti kokouskäytännöt, tämän tyyppisiä taitoja kun on, niin on helppo osallistua myös politiikkaan ja muuhun vaikuttamiseen.
- Samaa mieltä siinä mielessä, että taitoja kyllä tarvitaan, toisaalta poliittista kasvatusta tarvitaan jotta saadaan vaikkapa äänestysuurnille liikettä. On turha odottaa että politiikka innostaa jos kouluaikana sen päälle lyödään kielletty -leima.
- Taitopuolta voisi kehittää korvaamalla toinen TET-harjoittelu järjestötyöhön tutustumisella (KANE:n osallisuusjaosto)
- Ihmiset tarvitsevat positiivisia vaikuttamiskokemuksia, siitä tulee sekä motivaatio että taidot vaikuttaa. Olisi tärkeää nähdä ja havaita uusia asioita / teemoja, jotka voivat kiinnittää

- nuoret vaikuttamistyöhön, esimerkkinä Reilu kauppa.
- Lapsiin liittyen mietittävä mikä on perheen ja lähisuvun rooli, päiväkodissa ja alakoulussa voidaan tukea jotakin mallia, mutta sen voi myös kotona vesittää.
 - Vanhemmille tulisi viestiä, että lapsien kanssa on OK puhua politiikasta. Nykyään lapset eivät usein tiedä esimerkiksi vanhempiensa puoluekanta.
 - Lastenkirja "Mummi on luottamusmies" eli demokratiakasvatuksesta kirja, kun nykyään voidaan puhua seksistä, huumeista, väkivallasta.
 - ➔ kampanja: politiikka sallittu alle 18 -vuotiaille.
 - MLL:n ja Alkon yhteistyöllä herätellään keskustelua alkoholista lapsen silmin. Tästä saatu kokemuksia, että tabuista voidaan keskustella jos ollaan riittävän hienotunteisia.
 - Poliittikka- ja demokratiakäsitys on usein liian suppea, pitäisi nähdä myös muuta kuin puolueet ja edustuksellinen malli. Lähidemokratia on avain siihen, että ihmiset oppivat vaikuttamaan ja uskomaan vaikutusmahdollisuuksiinsa.
 - Mikä toimii demokratiakasvatuksen esteenä: asenteet, politiikan epähygieenisuus, tiedonpuute.
 - Osallistamishankkeissa on myös vaaransa. On esimerkkejä tapauksista joissa ensin koululaisia kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan, mutta sitten heidän aloitteensa kuitenkin tyrmätään hallinnollisiin esteisiin vedoten. Tämä ei motivoi osallistumaan jatkossa.
 - Kouluilla on paljon paineita eri suuntiin, ympäristö- ja terveyskasvatus, demokratia-asiat, kuka päättää missä järjestyksessä asioita käsitellään.
 - Oko mahdollista, että päiväkotilaisille jo järjestettäisiin äänestyksiä joistain käytännön asioista?
 - ➔ Toisaalta on huolestuttavaa, jos päädytään tarjoamaan pieniä ja irrallisia osallistumisen kokemuksia (valitaan koulun seinän väri tms.). Osallistumisen pitäisi sisältyä luonnollisesti kouluarkeen. Jos oppilaskuntatoimintakin on sitä että mietitään seinien väriä tai huvitoimintaa, se ei riitä. Vaarana on myös se, että tällaisella piperryksellä kuitataan demokratiakasvatus ja ollaan tyytyväisiä tähän eikä käydä syvällisempää arvokeskustelua.
 - ➔ Lapset itse on toiminnan subjekteja -aiheesta käytiin syvällistä ja laajaa keskustelua varhaiskasvatuksessa muutama vuosi sitten. Resurssien vähyys voi tämän toteuttamisen vesittää, mutta joka tapauksessa varhaiskasvatuksen raami on paljon löyhempi kuin koulumaailmaan. Tutkimusten valossa näyttää siltä demokratiakasvatuksessa ei vielä osata kasvaa ikätason ja lasten "ruokahalun" kasvamisen mukana. Murkuille ei enää riitä seinän väristä päättäminen.
 - Esteenä ennen kaikkea asenteet, näiden muuttaminen on pitkä tie.
 - Vaalien ikärajan alentaminen tekisi hyvää toisella asteella tapahtuvalle yhteiskuntakasvatukselle. Vaikuttamisleikeissä (esim. varjovaalit) on aina se vaara, että ne kääntyvät itseensä vastaan.
 - Lapsi- ja nuorisoaloite: jokaisen kunnan on järjestettävä 15-vuotiaille kuulemisjärjestelmä. Tätä tulisi valmistella osallistavilla menetelmillä esim. koulujen ja oppilaskuntien kanssa.
 - Myös käsitteitä on mietittävä tarkkaan: kuulemisen, osallistamisen, vaikuttamisen ja päättämisen ero. Koko polku on mietittävä huolella ettei jossakin tule seinä vastaan.
 - Päällimmäiset esteet:
 - ➔ Asenteet, politiikan ja demokratian epähygieenisuus, tiedonpuute, byrokratia, kuulemismenettelyt päälleliimattuja, ajan ja resurssienpuute,
 - Miten edistää:
 - ➔ kampanjointi
 - ➔ opetussuunnitelmiin demokratia esiin lasten ikätasoa vastaavasti,
 - ➔ TET-harjoittelu järjestössä
 - ➔ koulujen ja järjestöjen synergiaedut esim. tilojen jakaminen

- ➔ opettajankoulutukseen ja täydennyskoulutukseen sekä muihin täydentäviin koulutuspäiviin vaikuttaminen
- ➔ suoran demokratian vaikuttamiskanavat.